

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ДО ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РИНКОВИХ УМОВАХ

Конох А. П.

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту
Запорізький національний університет
вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0003-4283-9317
konoch105@ukr.net*

Товстопятко Ф. Ф.

*кандидат філософських наук,
доцент кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту
Запорізький національний університет
вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0002-4708-5916
tovstopatkofedor@gmail.cjv*

Конох А. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Запорізький національний університет
вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0001-9719-0418
konoh92@gmail.com*

Римик Р. В.

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри спортивно-педагогічних дисциплін
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, Україна
orcid.org/0000-0003-4180-6636
roman.rumyk@pnu.edu.ua*

Майструк В. В.

*старший викладач кафедри спортивно-педагогічних дисциплін
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, Україна
orcid.org/0000-0002-9487-3923
viktor.maistruk@pnu.edu.ua*

Ключові слова: професійна підготовка, фізкультурно-оздоровча діяльність, ринкові умови, майбутні фахівці, фізична культура і спорт.

У статті досліджуються теоретичні та практичні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до здійснення фізкультурно-оздоровчої діяльності в умовах ринкової економіки. Проаналізовано сучасні вимоги ринку праці до спеціалістів галузі фізичної культури, акцентовано увагу на необхідності формування у студентів не лише професійних знань і вмінь, а й підприємницьких, комунікативних, управлінських компетентностей, що є ключовими для успішного функціонування у сфері надання фізкультурно-оздоровчих послуг. Здійснено аналіз чинних освітніх програм та виявлено недоліки в їхній практичній спрямованості. Обґрунтовано доцільність впровадження інноваційних педагогічних умов і технологій підготовки фахівців, зокрема використання інтерактивних методів навчання, залучення студентів до проєктної та волонтерської діяльності, розширення баз практики за участю закладів оздоровчої індустрії. Метою статті є визначення особливостей професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до фізкультурно-оздоровчої діяльності в умовах ринкової економіки та обґрунтування шляхів удосконалення цього процесу відповідно до сучасних вимог. Представлено результати емпіричного дослідження, що засвідчують позитивний вплив запропонованих змін на рівень професійної готовності студентів до фізкультурно-оздоровчої роботи. Матеріали статті можуть бути використані для модернізації змісту вищої освіти за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт», а також для підвищення ефективності взаємодії між закладами освіти та роботодавцями у галузі охорони здоров'я населення засобами фізичної культури. Результати анкетування підтверджують актуальність перегляду освітніх програм та необхідність формування нової моделі професійної підготовки фахівців фізичної культури і спорту, адаптованої до умов сучасного ринку праці. Доведено, що ефективна підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до фізкультурно-оздоровчої діяльності в ринкових умовах передбачає оновлення змісту та структури освітніх програм, впровадження інноваційних педагогічних технологій, активну співпрацю зі стейкхолдерами, а також створення умов для формування висококваліфікованого, конкурентоспроможного спеціаліста, здатного реалізовувати фізкультурно-оздоровчі ініціативи на професійному рівні.

FEATURES OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PHYSICAL CULTURE AND SPORTS SPECIALISTS FOR PHYSICAL CULTURE AND HEALTH ACTIVITIES IN MARKET CONDITIONS

Konokh A.P.

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of the Department of Theory and Methods of Physical Culture and Sports
Zaporizhzhia National University
Universytetska str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0003-4283-9317
konoch105@ukr.net*

Tovstopyatko F. F.

*Candidate of Philosophical Sciences,
Associate Professor at the Department of Theory and Methods
of Physical Culture and Sports
Zaporizhzhia National University
Universytetska str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0002-4708-5916
tovstopatkofedor@gmail.cjv*

Konokh A. A.

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Tourism and Hotel
and Restaurant Business
Zaporizhzhia National University
Universytetska str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0001-9719-0418
konoh92@gmail.com*

Rymyk R. V.

*Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Sports and Pedagogical Disciplines
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk, Ukraine
orcid.org/0000-0003-4180-6636
roman.rymyk@pnu.edu.ua*

Maystruk V. V.

*Senior Lecturer at the Department of Sports and Pedagogical Disciplines
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk, Ukraine
orcid.org/0000-0002-9487-3923
viktor.mastruk@pnu.edu.ua*

Key words: *professional training, physical education and recreation activities, market conditions, future specialists, physical education and sports.*

The article examines the theoretical and practical aspects of professional training of future physical culture and sports specialists for physical culture and health activities in a market economy. The modern labor market requirements for physical culture specialists are analyzed, and attention is focused on the need to form in students not only professional knowledge and skills, but also entrepreneurial, communicative, and managerial competencies that are key to successful functioning in the field of providing physical culture and health services. The analysis of current educational programs is carried out and shortcomings in their practical orientation are identified. The feasibility of implementing innovative pedagogical conditions and technologies for training specialists is substantiated, in particular, the use of interactive teaching methods, involving students in project and volunteer activities, and expanding practice bases with the participation of health industry institutions. The purpose of the article is to determine the features of professional training of future physical culture and sports specialists for physical culture and health activities in a market economy and to substantiate ways to improve this process in accordance with modern requirements. The results of an empirical study are presented, which demonstrate the positive impact of the proposed changes on the level of professional readiness of students for physical culture and health work. The results of the questionnaire confirm the relevance of reviewing educational programs and the need to form a new model of professional training of physical culture and sports specialists, adapted to the conditions of the modern labor market. It is proven that effective training of future physical culture and sports specialists for physical culture and health work in market conditions involves updating the content and structure of educational programs, introducing innovative pedagogical technologies, active cooperation with stakeholders, as well as creating conditions for the formation of a highly qualified, competitive

specialist capable of implementing physical culture and health initiatives at a professional level. The materials of the article can be used in the modernization of the content of higher education in the specialty 017 "Physical Culture and Sports", as well as to increase the effectiveness of interaction between educational institutions and employers in the field of public health protection by means of physical culture.

Постанова проблеми. Сучасне українське суспільство характеризується активною трансформацією соціально-економічної системи, що безпосередньо позначається на всіх сферах життєдіяльності, зокрема і на сфері фізичної культури та спорту. Формування здорового способу життя, зростання рівня захворюваності населення, підвищення соціального замовлення на якісні фізкультурно-оздоровчі послуги – усе це актуалізує потребу в професійно підготовлених фахівцях, здатних ефективно здійснювати фізкультурно-оздоровчу діяльність у ринкових умовах [1; 2].

Підвищення рівня захворюваності, зниження фізичної активності серед різних верств населення, погіршення психофізіологічного стану молоді, з одного боку, та зростання суспільного інтересу до здорового способу життя – з іншого, висувають нові вимоги до фахівців, що працюють у галузі фізкультурно-оздоровчої діяльності [3, с. 313–321].

У зв'язку з цим важливим фактором є врахування сучасних ринкових умов, які істотно впливають на зміст, форми та методи професійної діяльності. Сучасні ринкові умови визначаються як сукупність економічних, соціальних, інституційних та правових чинників, що формують конкурентне середовище, базоване на принципах вільного підприємництва, попиту і пропозиції, орієнтації на споживача, гнучкості ринку праці та постійного оновлення змісту й форм професійної діяльності. У сфері фізичної культури і спорту ці умови висувають нові вимоги до компетентностей фахівця, серед яких – здатність до самостійної організації оздоровчої діяльності, підприємницьке мислення, знання у сфері менеджменту, маркетингу, цифрових технологій.

Ринкові умови господарювання сприяють появі нових форм та форматів надання послуг у сфері фізичної культури і спорту, що вимагає від майбутніх фахівців не лише традиційних знань і вмінь, а й компетенцій з менеджменту, маркетингу, комунікацій, інноваційного підходу до організації оздоровчої роботи. Проте реальна система професійної підготовки у закладах вищої освіти не завжди відповідає цим потребам, що зумовлює невідповідність між наявною освітньою парадигмою і вимогами сучасного ринку праці [4].

Особливу увагу слід приділити розвитку здатності майбутніх фахівців до самостійного проектування і реалізації фізкультурно-оздоровчих

програм, адаптованих до різних груп населення, у тому числі з урахуванням вікових, соціальних і медичних особливостей. Це вимагає оновлення змісту навчальних дисциплін, удосконалення практичної підготовки, впровадження міждисциплінарного підходу та посилення зв'язку з реальними умовами діяльності.

Актуальності проблемі додає і те, що фахівці у галузі фізичної культури мають не лише передавати знання й формувати рухові навички, але й виступати ініціаторами змін у здоров'язберезливій культурі суспільства, проектувати та реалізовувати індивідуальні програми оздоровлення, адаптовані до потреб конкретних цільових груп – дітей, осіб з особливими потребами тощо [5, с. 74–81]. Це потребує оновлення змісту освітніх програм, посилення практико-орієнтованого підходу, інтеграції міждисциплінарних знань та зміцнення зв'язку з ринком праці. Постає проблема невідповідності змісту й структури професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту актуальним вимогам ринку фізкультурно-оздоровчих послуг [6; 7]. Це зумовлює необхідність наукового аналізу, розробки ефективних підходів і пошуку ефективних шляхів удосконалення підготовки фахівців, здатних діяти успішно в умовах конкуренції, варіативності послуг та постійної трансформації соціального середовища.

Отже, актуальність порушеної проблеми, її соціальна значущість, наявність суперечностей, недостатній рівень її наукового обґрунтування зумовили вибір теми дослідження.

Метою статті є визначення особливостей професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до фізкультурно-оздоровчої діяльності в умовах ринкової економіки та обґрунтування шляхів удосконалення цього процесу відповідно до сучасних вимог.

Виклад основного матеріалу дослідження. У контексті сучасних соціально-економічних трансформацій професійна підготовка фахівців фізичної культури і спорту набуває нових змістових орієнтирів [8; 9]. Одним із ключових напрямів такої підготовки є формування готовності до здійснення фізкультурно-оздоровчої діяльності, що має вагомe значення для забезпечення здоров'я населення, профілактики хронічних захворювань, підвищення рівня фізичної активності різних вікових і соціальних груп [10; 11].

Аналіз типових освітніх програм першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» показав, що навчальні плани містять обов'язкові й вибіркові дисципліни, спрямовані на формування знань про оздоровчі технології, методику занять з різними категоріями населення, організацію оздоровчих заходів.

Проведене анкетування показало, що лише 33 % студентів упевнені у власній готовності до роботи у сфері фізкультурно-оздоровчої діяльності після завершення навчання, а 64 % респондентів зазначили, що хотіли б здобути більше знань щодо ведення підприємницької діяльності, створення власних програм оздоровлення, рекламування та просування послуг.

Анкетування виявили недостатню кількість практико-орієнтованих дисциплін, пов'язаних з організацією оздоровчих послуг, а також обмежений розвиток підприємницьких та маркетингових теоретичних знань та практичних умінь у студентів. Впровадження модулів з підприємництва, залучення студентів до проектної діяльності та організація навчальних практик на базі фітнес-центрів сприяли підвищенню рівня професійної готовності студентів до фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Під час педагогічного експерименту було апробовано низку педагогічних умов, що сприяли ефективнішому формуванню готовності студентів до майбутньої професійної діяльності, зокрема: упровадження модулів з підприємництва у сфері спорту та фітнесу; залучення студентів до проектної діяльності (розробка та реалізація власних фізкультурно-оздоровчих програм); організація навчальних практик на базі фітнес-центрів і спортивно-оздоровчих установ. Після впровадження цих умов у процесі експерименту кількість студентів, які виявили високий рівень готовності до практичної діяльності, зросла з 25 % до 66 %. Зібрані емпіричні дані засвідчують необхідність посилення практичного складника професійної підготовки, удосконалення змісту дисциплін, які формують компетентності в галузі фізкультурно-оздоровчої діяльності, а також інтеграції сучасних методик і цифрових технологій у навчальний процес.

Результати порівняльного аналізу вказують на низку проблем, а саме: дисципліни, пов'язані з оздоровчою діяльністю, часто представлені як факультативні або вибіркові, що не забезпечує належної системності знань; більшість програм обмежується традиційною підготовкою до роботи у державних структурах (школах, спортивних клубах), натомість не враховують потреби приватного сектору, фітнес-індустрії, підприємництва у сфері здоров'я; практична підготовка часто не включає достатньої кількості годин на стажу-

вання у фітнес-центрах, реабілітаційних установах, приватних студіях, що обмежує професійний досвід випускників; недостатньо уваги приділяється інтеграції знань із суміжних галузей (медицини, психології, соціології, бізнесу).

Водночас у деяких сучасних програмах спостерігаються позитивні тенденції до оновлення змісту, зокрема включення модулів із цифрових технологій у спорті, персонального фітнес-тренінгу, інклюзивної освіти, а також нових форм організації освітнього процесу (проектна діяльність, кейс-методи, симуляційне навчання). Аналіз чинних освітніх програм засвідчує потребу у більш чіткому структурному виділенні блоку дисциплін з фізкультурно-оздоровчої діяльності, оновленні навчального контенту відповідно до викликів ринку праці, посиленні зв'язку з практикою та забезпеченні міждисциплінарного підходу до підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту у ринкових умовах.

У результаті проведеного дослідження було з'ясовано, що професійна підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до фізкультурно-оздоровчої діяльності в умовах ринкової економіки потребує комплексного, системного підходу. Така підготовка повинна поєднувати засвоєння теоретичних знань, формування практичних умінь, розвиток особистісних якостей і здатності до інноваційної діяльності. Крім того, підтверджено доцільність впровадження компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів, які сприяють формуванню професійної мобільності, здатності до самостійного прийняття рішень, розвитку критичного мислення та постійного самовдосконалення.

Висновки. Результати проведеного дослідження засвідчили, що в умовах ринкової економіки професійна підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до фізкультурно-оздоровчої діяльності потребує цілеспрямованого оновлення та вдосконалення. Основними проблемами є недостатній зв'язок між теоретичною підготовкою та практичними умовами ринку послуг, обмежена кількість курсів, що формують підприємницькі та маркетингові компетенції, а також слабка інтеграція студентів у реальний простір оздоровчої діяльності.

Обґрунтовані в ході дослідження педагогічні умови – впровадження практико-орієнтованих дисциплін, проектної діяльності та партнерства з фітнес-індустрією – сприяють підвищенню рівня професійної готовності студентів до фізкультурно-оздоровчої роботи в ринкових умовах. Отримані результати підтверджують доцільність перегляду змісту підготовки фахівців фізичної культури і спорту з урахуванням вимог сучасного ринку праці та запитів суспільства.

Перспективами подальших досліджень є розробка моделей інтеграції освітніх програм з практикою фізкультурно-оздоровчої діяльності, удосконалення механізмів формування під-

приємницької компетентності студентів, а також вивчення досвіду підготовки фахівців у зарубіжних країнах з метою адаптації ефективних практик до вітчизняної освітньої системи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байталюк Т. Г. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців фізичної культури у процесі фахової підготовки. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2021. № 2. С. 35–40.
2. Круцевич Т. Ю., Безверхня Г. В. Теорія і методика фізичного виховання. Київ : Олімпійська література, 2019. 391 с.
3. Оржеховська В. І. Формування професійної готовності майбутніх фахівців фізичної культури до оздоровчої діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 4(98). С. 313–321.
4. Гончаренко С. У. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої діяльності. Київ : Наук. світ, 2019. С. 34.
5. Стельмах Л. М. Професійна підготовка фахівців фізичної культури в умовах нової української школи. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2022. № 2. С. 74–81.
6. Пітін І. П. Професійна підготовка фахівців з фізичної культури: сучасні підходи. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2020. № 3(51). С. 112–117.
7. Мірза Н. М. Особливості організації фізкультурно-оздоровчої діяльності в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2022. № 1(50). С. 72–76.
8. Сисоєва С. О. Професійна освіта в умовах євроінтеграції: виклики і перспективи. *Професійна освіта: педагогіка і психологія*. 2018. № 2. С. 5–13.
9. Ільїн В. І. Освітні технології в підготовці фахівців фізичної культури. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2020. № 4. С. 90–94.
10. Маланюк Г. П. Сучасні аспекти оздоровчої фізичної культури. *Збірник наукових праць молодих учених і аспірантів НАПН України*. 2021. Вип. 18. С. 145–150.
11. Чеботарьов Ю. І. Ринок фізкультурно-оздоровчих послуг в Україні: стан та перспективи розвитку. *Економіка та держава*. 2020. № 11. С. 89–92.

REFERENCES

1. Baytalyuk T. H. (2021) Formuvannya profesijnynoi kompetentnosti maybutnikh fakhivtsiv fizychnoyi kul'tury u protsesi fakhovoyi pidhotovky [Formation of professional competence of future physical culture specialists in the process of professional training]. *Pedahohika i psykholohiya profesijnynoi osvity*. № 2. S. 35–40.
2. Krutsevych T. YU., Bezverkhnya H. V. (2019) Teoriya i metodyka fizychnoho vykhovannya [Theory and methods of physical education]. Kyiv: Olimpiys'ka literatura. 391 s.
3. Orzhekhovs'ka V.I. (2020) Formuvannya profesijnynoi hotovnosti maybutnikh fakhivtsiv fizychnoyi kul'tury do ozdorovchoyi diyal'nosti [Formation of professional readiness of future physical education specialists for health-improving activities]. *Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyni tekhnolohiyi*. № 4(98). S. 313–321.
4. Honcharenko S.U. (2019) Pedahohichni umovy formuvannya hotovnosti maybutnikh uchyteliv fizychnoyi kul'tury do fizkul'turno-ozdorovchoyi diyal'nosti [Pedagogical conditions for the formation of readiness of future physical education teachers for physical education and health-improving activities]. Kyiv: Nauk. svet., S.13.
5. Stel'makh L.M. (2022) Profesiyina pidhotovka fakhivtsiv fizychnoyi kul'tury v umovakh novoyi ukraïns'koyi shkoly [Professional training of physical education specialists in the conditions of the new Ukrainian school]. *Teoriya i metodyka fizychnoho vykhovannya i sportu*. № 2. S. 74–81.
6. Pitin I. P. (2020) Profesiyina pidhotovka fakhivtsiv z fizychnoyi kul'tury: suchasni pidkhody [Professional training of physical education specialists: modern approaches]. *Fizychno vykhovannya, sport i kul'tura zdorov'ya u suchasnomu suspil'stvi*. № 3(51). S. 112–117.
7. Mirza N. M. (2022) Osoblyvosti orhanizatsiyi fizkul'turno-ozdorovchoyi diyal'nosti v suchasnykh umovakh [Peculiarities of organizing physical culture and health activities in modern conditions]. *Naukovyy visnyk Uzhhorod's'koho universytetu. Seriya: Pedahohika. Sotsial'na robota*. № 1(50). S. 72–76.

8. Sysoyeva S. O. (2018) Profesiyna osvita v umovakh yevrointehratsiyi: vyklyky i perspektyvy [Vocational education in the context of European integration: challenges and prospect]. *Profesiyna osvita: pedahohika i psykholohiya*. № 2. S. 5–13.
9. Il'yin V. I. (2020) Osvitni tekhnolohiyi v pidhotovtsi fakhivtsiv fizychnoyi kul'tury [Educational technologies in the training of physical education specialists]. *Teoriya i metodyka fizychnoho vykhovannya i sportu*. № 4. S. 90–94.
10. Malanyuk H. P. (2021) Suchasni aspekty ozdorovchoyi fizychnoyi kul'tury [Modern aspects of health-improving physical culture]. *Zbirnyk naukovykh prats' molodykh uchenykh i aspirantiv NAPN Ukrayiny*. Vyp. 18. S. 145–150.
11. Chebotar'ov YU. I. (2020) Rynok fizkul'turno-ozdorovchykh posluh v Ukrayini: stan ta perspektyvy rozvytku [The market of physical culture and health services in Ukraine: state and development prospects]. *Ekonomika ta derzhava*. № 11. S. 89–92.